

Աշխատային ցուրու լլոռոթեան՝ կը մեռի :
 Փուէծ է այլեւս երազել
 Գրառուն մ'չեռուն, գաղջ հոսակները օդին
 Ճախրող թեւին տակ զօրել,
 Կամ սրունքներով ջրլերաց
 Անցքը պաղուկ առուակներէ . մեծ վըզին
 Մըլիբրումները շամքերուն մէջ կանաչ
 Փուէծ է պյեւս երազել :

Թթւեկը հայ կը ուռունկին
 Ա՛լ յոշինծ են ձամքորդ լէ : Ան եղաւ
 Հաւատարի մ' որ բամբիմիկ պաշտօնին .
 Փոխադրեց շա՞տ արցունքներ .
 Որչափ հարսր իրնց սրբերն հըրաստապ
 Իր քընքշակն ինսուրնեռուն մէջ դըրին,
 Որչափ իրներ և որդիներ բաժնըւած
 Անոր թեւերը բեռցուցին համբոյորդ . . .

Արդ սարսուռազ մ' օրհասի
 Ան վըրայէն կը թօթուէ
 Միշտն Ազգի մը նըժեկէ .
 Ուստեր յանձնուած . լացիք գաղտ
 Նըշանածի մ'որ տեսու ա՛լ իր յետին
 Վարդի թօնաւմը գեղ բընու չհամբուրուած .
 Տըրտում օրհնէք մը մամու .
 Աչըւեր, իգձեր . կարօտներ
 Ա՛լ վըրայէն կը թօթուէ :
 Եւ կեսափին գորշապատ
 Անյութեան մէջ բանալը վերջին հեզ
 Յոգնած թուիներն ուղղաբերձ
 Հայ բլուրնեռուն գրայ կիսուեր,
 Կը բրուոցով օրհասի
 Գոտուամը ա՛լ հանիձէ .
 Եւ կ'ինայ , լուս : — եկեւերուն գրայ գետափին
 Կ'որչէ իր գերեզմանն .
 Ու մըխեով կը ոււցին իր
 Քարի մը տակ . բընակրան գոգօչի ,
 Քարը ձըրած վիզն իր ձապուկ ,
 Ալլեւերուած երգին մէջ
 Դողով մը վիչ կը մեռնի . . .

Հոն օձ մ'որ լուս , երկա՞ր ատեն , կը գիտէր
 Այդ ճըցնաժամն ակնկուոյց բիբերով՝
 Գետեղըէն զեր կը սուայ
 Ու վրեժէ մ'չին օրերու ,
 Վատ սոտուռազ մ'հալլշտապ՝
 Անոր մեռած պարանոցին կ'ուրուի . . .

ՊԱՐԵՒԷԼ, ՎԱՐՈՒԺԱՎԱ

ՉՐԱՂԱՆԻ ՊԱԼԱՏԸ

Ժնամ' բլնաւ զայն հրաշակեր .
 Որ ըսպիտակ կ'անդրադառնայ
 Մովուն յալիս կապուաներկ'
 Որ կը փշրին յափուն նորա .

Ուր Քարրարա եւ Մարկարին ,
 Եւ ծովագել Գրունեինիսամի
 Յրդեն նատօն կրծեա շերին .
 Որ կը դառնան նու ապարանի :

Հարիւրաւոր դարուց շիրենն
 Արրենալով ողիք ազգայ'
 Իրենց զանձերը բայիեր են
 Մէջ լուսարձակ այն աշրահայ .

Յորոց բարիդ կամարակապ
 Լայն թեկրով կը բընչըրին
 Մըսածորիելի գրենրախնիլի
 Եւ արժայից սուների անազին .

Ասունան եւ Բարեկոն
 Սինեային . Արաւանեայն .
 Եղիշականն Հընդիկն զզօն
 Եւ նազեին Խալական

Արեւելից մեծ Սուլրանին
 Ընծայ բերեր են բիւրաւոր .
 Հոն ձեռն ի ծնօս նայի ծովին
 Եւ մըսած արժայն կըզօր .

Պատառալիր նաւի մինչ ի կայն
 Նորա շույին տակ ընկլինայ'
 Այն տեսինեն յակինորու կան
 Արեւելան անուրց կարծեա :

Ժնան զենիխալսն եւ Դորացի .
 Քան ըգդորաց ձեւ նորանշան ,
 Պարս Արարին նոն կը կըցի ,
 Հայ հանձնառ մը ի հրաման :

Պղորակիւս լուսանցից մօս
 Ի վեր պահան պինիք մարմարոց
 Կը մըղրին արեւուն յոդի
 Բիւր զարդրու մէջ մանուածու :

Եապուն ծովուն ւերկինից մեջնեղ
Անհանական ժրափի մ'կ այն,
Եւ ամօրով կ երկնազեղ
Կասիլացոյն իսկ Աշխամպրայն:

Եւ ասեղաց ի լոյս աղօտ'
Երբ ուրուպիծ իր օղեղին
Կը նրկարուի երկնից յորոր՝
Շուրջ պարփակաւ անտառերեն:

Կաթձես այդ վեմին հոգի առնուն
Եւ ի դուքքան գիշերային՝
Դաշնակաւոր երգ կը դառնան
Զոր երազու լուս հոգին:

Տեսա՛ր բրնձա զայի հրաշակեր
Որ բավիսակ կ'անցրադառնայ
Ծովուն յախս կապուտաներկ
Որ կը փշրին ափանցը վրայ:

Ա՛յ կիմ ի այդ, ո՛չ հոդ, ո՛չ վեմ,
Այս մեծագոր Հայ հանակին
Մշածուրին մի ի վրանմ՝
Հոն տարրանիւր հազած մարմին:

ԹՈՎՄԱՍ ԹԵՐՁԵԱՆ

ԹՈՎՄԱՍ ԹԵՐՁԵԱՆ

Թրքահայոց մտաւոր ու ազգային կիանքին
ամենէն աղւոր ու լրաւաւոր շըջանին է՛ն
պաշտելի դէմքերէն մէկն էր Թովման Թերզան,
զոր ան մարկ եկաւ խլց մննէ:

Այն երջանիկ օրերուն, եւրոպական քա-
ղաքականութեան ինչպէս քաղաքակրթութեան
օսմաննան մայրաքաղաքին մէջ տիրական
Բափանցումին հետեւանքով, Մէծիս ու Ազիզ
բարեհամբոր ու հայտաբէր Սուլթաններուն հո-
վանուոյն տակ, Թուրքիոյ Հայութիւնը ուժեղ
ու խանդու թափով մը թօթուելով բիրտ
բռնապեսութեան մը խաւարին մէջ գագերէ
ի վեր էր վրայ ծանրացող բարյական թմրու-
թիւնը, եւ նորածագ արիւուն քաղցր ու կադ-
դուրին լոյսին մէջ նորոգելով էր կիանքուց

ուժերը՝ յասաջ բերաւ մտաւոր, գեղարուես-
տական, ազգային ամենէն նոխ ու մաքուր
փթթիւնազարդութիւնը, զոր մենք ունեցած
ըլլանը եւ դարու սոկի օրերէն ի վեր:

Այդ պահուն է որ կը նիմունի յառաջդի-
մասէր արի մամուլ մը . կրթական գործը մեծ
թոփէ կը ստանայ. հայկական թատրոն ու
լսարան կը ստեղծուի. սահմանագրական կազ-
մակիւրպութիւն մը կը յաջորդէ ամիրայակա-
նին. «սալոն» ներ երեւան կուգան. ուր
հայկական կեանքը կը նրբանայ, ուր հայերէն
լիզուն կը յղուի. եւրոպացի մեծ քրագէտո-
նիրուն հրաշակերունը հայ լեզուով կը խօ-
սին մեր ժողովրդին. կը լայնցնեն, կը լու-
սաւորին անոր սրբին ու մոքին հորթզոնը.
Եւրոպայի մէջ այդ շրջանին տիրապետող ոռ-
մանթիկ ոդին, խանդախռ, անիւ, իսկալա-
պաշտ, սաւառնաթեւ, հաւասալից. կուզայ
մեր մէջ ալ տարածուի, կ'արթնցնէ ու կը
բեղմանաւորէ մեր ցեղին հոգեկան թաքուն ու-
ժերը. Թուրք թժիմը, ինչքան ալ դեռ
խկութեամբ բռնապետական ու անկարգ,
Հայուն գէմ սիստեմական հալածանք չի ցցիր.
մայրաքաղաքին ու ծովեզերեայ մեծ քաղաք-
նիրուն մէջ մանաւանդ, գրեթէ բացարձակ
ազատութիւն կը վայելէ Հայը տնտեսապէս ու
մտաւորապէս զարգանալու. զիս գրաքննու-
թիւնը էր խեղդիչ ճանկերը չէ սեղմած հայ
մտքին շուրջ. ու կոտորածին ուրուսականը
գես չցցուած Հայոց գլխուն. արևաբրդի,
ամօթի, խեղճութեան, ցաւի, յուրականու-
թեան օրերը գեն չեն թերած իրենց խաւարը
հայ երկնքին մէջ. ու ոչ մէկուն մտքին խկ
կը ներկայանին էր կարելիութիւններ, չեն
վրդովեր, չեն կասեցներ, չեն խանդարեր հայ
մտքին խոյանքը դէպ ի աղւոր խէչաշները . .
ու հաւատքով, աւելնով լեցուն, Հայը կը
գործէ, կը ասեղձէ, կ'երգէ. աննան արուես-
տապէտներ կը յառնին, որ ցեղին տաղմանը
փառապանն կ'ապացուցանեն բեմին վրայ,
Պոլիսը զարդարող կոյակապ շէնքերու մէջ,
երաֆառութեան մէջ, եւ մանաւանդ բանա-
տեղծութեան մէջ. քերթողական համաստե-
ղութիւնը որ կը յացոնուի այդ պահուն,
ամենէն ճօփ, հզըն ու վսեմն էր որ երբեք շո-
գացած ըլլայ Հայոց մէջ. Բագրատունի, Հեր-